

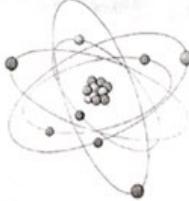

ВЕСТНИК
ОШСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО
УНИВЕРСИТЕТА

ОШ МАМЛЕКЕТТИК
УНИВЕРСИТЕТИНИН
ЖАРЧЫСЫ

2015

*Ош мемлекеттік
университетінин
жарчысы*

**ВЕСТНИК
Ошского
государственного
университета**

№4 – 2015

I чыгарылыш

ISSN 1694-7452

28	<i>Омуркулов А.М.</i> Практические возможности будущих учителей рисования в развитии творческого навыка с графической программой Adobe Photoshop	110
29	<i>Оморов Ш.Д.</i> Кыргыз – казак эли кадырлаган улуу инсан	113
30	<i>Рыснаева Б.</i> Мектептерде жана жогорку окуу жайларында химияны окутуунун актуалдуу проблемалары	116
31	<i>Сагындыков Ж., Ташматова Г.Т., Сатывалдиев Д.Р.</i> Применения анимационной-электронной технологии для получения качественного образования	120
32	<i>Сатывалдиев Д.Р., Ташматова Г.Т., Сагындыков Ж.</i> Обучение процессов электролиза на основе анимационно-электронного учебника	124
33	<i>Син Е.Е.</i> О подготовке специалистов в рамках требований Болонского процесс ..	129
34	<i>Син Е.Е.</i> Проблемы оптимизации школьного курса математики	134
35	<i>Тажисибаева З.М.</i> К проблеме духовно-нравственного воспитания младших школьников	141
36	<i>Тажикова Б.Ш., Бубаева З.Ж.</i> Воспитательный аспект готовности студентов к воспитательной работе в кыргызской школе	144
37	<i>Тайтелиев Ч.А.</i> Мектеп мугалимдеринин жана окумуштуу адистердин кыргыз адабиятын окутуунун натыйжалуулугун арттыруу буюнча иштеринин «Эл агартуу» журналынын беттеринде чагылдырылыши	148
38	<i>Ташходжаев Ш.А., Мирзаахмедов А.М.</i> Структура пропедевтического курса информатики в условиях частной школы	153
39	<i>Тилекова Н.Д.</i> Чыгыш адабиятынын үлгүлөрүнүн окуу программаларда берилиши	157
40	<i>Турдубаева Г., Ахмадбекова Б.</i> Болочок химия мугалимдердин информацийлык компетенттүүлүгүн калыптандыруу аспекттери	161
— 41	<i>Умарова Р.Н.</i> Жогорку окуу жайында семинардык сабактарды уюштурууда проблемалык окутуунун мааниси	164
42	<i>Ураимов К.М.</i> Этиштерди окутуп-үйрөтүүнүн жана илимий изилдөөнүн учурдагы абалы (өзбек мектептеринин 6-классынын мисалында)	169
43	<i>Усубалиева Н.А.</i> Кыргыз тили сабагында жазуу кебине үйрөтүүдөгү окутуунун методдорунун ролу	173
44	<i>Үкүева Б.К., Усарова Г.О.</i> Кредиттик технологиянын негизинде окутууда студенттердин чыгармачылык ой жүгүртүүсүн жогорулатуунун психологиялык-педагогикалык негиздери	178
45	<i>Үсөн уулу Ж., Пасанова К.</i> Болочок дene тарбия мугалимдерин кесипке адаптациялоо процессинин факторлору	182
46	<i>Эмилбекова Да., Турдубаева Г., Ахмадбекова Б.М.</i> Табигый-илимий предметтерди окутуучу мугалимдердин кесиптик компетенттүүлүгү	185
47	<i>Эмилбекова Да., Абдиллаева Ж., Буранов Э.</i> Жогорку окуу жайларда болочок мугалимдердин компетенттүүлүгүн калыптандыруу	189

Жыйынтыктап айтканда окутуу процесси эки жактуу болгондуктан, мугалим езүнүн ишин илимий уюштуруу менен бирге эле, информацияларды максатка ылайык туура тандап алуу, окуучунун ақыл иш аракетине, билимге ээ болуусуна, билимди колдоно билүү жана керектүү кырдаалда аны ишке ашыруу процесстерине жана ақыл өнүгүүсүнө карата жетекчилик кылуу аркылуу химияны окутуунун эффективдүү натыйжасына жетишүүгө болот.

Ал эми практикалык сабактарда «Металлдар – жөнөкөй заттар», «Металлдардын жалпы физикалык касиеттери», «Металлдардын химиялык касиеттери» – темалары боюнча теманы өздөштүрүүнүн түрдүү этаптарында химия боюнча ИКТ негизинде окуу -методикалык сунуштар көнүрдүүлөт. Студенттер айрым сабактар боюнча өздөштүрүүнүн логикалык-ой жүргүртүү модели боюнча методикалык иштөлмелерин даярдашып, сабак өткөрүштөт.

Биздин педагогикалык изилдөөлөрүбүз маалыматтык компетенттүүлүктөрдү калыптандырууга багытталган. Химия, химия кошумча – биология адистигиндеги студенттери үчүн окуу-методикалык комплекс түзүлүп, окутуу процессинде 2013-2014 - окуу жылынан баштап колдонулуп келүүдө. Жыйынтыктап айтканда, студенттердин эң мыкты эмгектери «Химия – сабактары» боюнча инновациялык окутуу методдорунун базасынын электрондук варианттары түзүлүп, студент-практиканктар мектеп практикасында колдонууда.

Адабияттар

- Гавронская Ю.Ю. Информационное пространство образовательной среды химико-педагогического образования//Современное информационно-образовательное пространство: Сборник научных трудов. СПб. РИО. СПб ГИПТ. 2005. – С. 4-9.
- Романова О.В. Теоретические и методические основы системы формирования информационно-методической компетентности учителя химии в педагогическом вузе. автореф.дис. ...канд. пед наук: 13.00.02/ Романова О.В. – Ростов-на-Дону. 2007. – С. 24.

**G. Turdubaeva, docent, M. Yarmatov, senior teacher,
B. Ahmadbekova, graduate student, OshSU**

Aspects of informational competence formation of the future Chemistry teachers

The article is devoted of some aspects of formation of the future teachers of chemistry information – communication technologies (ICT) and e – Learning materials.

Key words: technology, comprehension, IKT and communication technologies, digital educational resources, SEA – the method of starting experiments.

УДК: 378.37.012.

Р.Н. Умарова, ОГПИ

Жогорку окуу жайында семинардык сабактарды уюштурууда проблемалык окутуунун мааниси

Бул макалада проблемалуу окутуунун жогорку окуу жайында семинардык сабактарды откерүүдөгү мааниси жана окуу дискуссиясы жөнүндө сөз болду.

Ачык сөздөр: проблемалык окутуу, проблемалуу кырдаал, проблема, окутуунун проблемалык методдору, семинардык сабак, окутуунун дискуссиясы.

Данная статья рассматривает значение проблемного обучения и дискуссии на семинарских занятиях в вузе.

Ключевые слова: проблемное обучение, проблемная ситуация, проблема, методы проблемное обучение, семинарская занятия, метод обучение дискуссии.

60-жылдарда окуучулардагы тааныш-билим өз алдынчалыктарын жана чыгармачыл ойлоосун өстүрөбүз деген ынтызарлык менен алдыңкы мугалимдер жана окумуштуу педагогдор көп кырдуу изденүүлөрдү жана изилдөөлөрдү жүргүзүшүп, окутууну өркүндөтүү жол-жоболорун чабыгташты [2, 178].

Шундай изденүүнун натыйjasында пайда болуп, окутуу жарайынын өркүндөтүүгө бир топ таасир тийгизген табылгалардын бири проблемалуу окутуу эле. Проблемалуу окутуу багыттын баштоочулары жана негиздеөчүлөрү Д.Ж. Брунер, И.Я. Лернер, М.М. Махмутов, В. Оконь, М.Н. Скаткин жана башкалар болушкан [3, 151].

Жогорку окуу жайларында өтүлүүчү сабактардын бардык түрлөрүнде: лекцияда, семинарда, практикалык иштерде студенттердин эстеп калуу гана жөндөмүн эмес, тааныш билүүчүлүк изденүүлөрүн, өз алдынчалыгын, чыгармачылык менен эмгектене билүүлөрүн өнүктүрүү милдети коюлган. Бул маселени чечүүнүн бирден-бир ишенимдүү жолу – окутуунун проблемалык методун колдонууда турат [4, 212].

Проблемалуу окутуу деп программанын чегиндеги негизги закон ченемдүүлүктөрдү окуп үйрөнүүнүн базасында теориялык жана практикалык мүнездөгү проблемалык маселелерди чыгаруу процессинде студенттерди системалуу түрдө катыштырып турлуу процессин түшүнөбүз.

Проблемалуу окутуу негизинен төрт баскычтан турат:

- Проблемалуу кырдалды түзүп, түшүнүү;
- Аны талдоо жана конкреттүү проблеманы формулировкалоо;
- Проблеманы чечүү (гипотезаларды – божомолдоолорду көрсөтүү жана аларды текшерип көрүү: чындыгын далилдеө, жалган экенин төгүндөө), негизги проблеманы студенттердин бардыгына төң жеткиликтүү болсун үчүн айрым майда проблемаларга ажыратуу;
- Проблеманын чечилишинин тууралыгын текшерүү [2, 263].

Проблемалуу кырдаал – бул объективдүү чындыкты туюнуп кабылдоо процессинде теориялык же практикалык мүнездөгү маселени чечүүгө байланыштуу келип чыгуучу кандайдыр бир кыйынчылыкты адамдын сөзиши, ал кыйынчылыктан чыгуунун ага белгисиз болушу, ошондуктан ал жолду издең табуу зарыл экендигине анын толук ишенип түшүнүшү. Бул учурда чыгармачылыктуу ойлонуунун зарылдыгы келип чыгат. Мына дал ушундай шарттар проблемалуу ситуацияны түзөт [2, 261].

Проблема – бул адамда болгон зарыл каражаттардын негизинде чыгаруу үчүн адам тарафынан кабыл алғынган проблемалуу ситуация. Студенттин турмуштук тажрыйбасына жана үйрөнүүчү объект жөнүндөгү анын билимине байланышпаган суроо (проблемалуу ситуация) ал үчүн проблема боло албайт. Демек, тигил же бул проблемалуу ситуация (суроо же маселе) проблемага айлансын үчүн ал суроону чечүүгө керектүү каражаттар (белгилүү даражадагы билим, изденип эмгектенүүнүн тажрыйбасы) адамда сөзсүз болууга тийиш. Мына ушул каражаттардын негизинде гана адам айланча чөйрөдөгү кубулуштарды жана мыйзам ченесидүүлүктөрдү туюнуп билүү процессинде келип чыгуучу проблемалуу ситуацияны чече алаң (кыйынчылыктан чыгуунун буга чейин белгисиз болгон жолун издең таба алғат). Демек, проблема деп – окуучунун өз алдынча изденүү активдүүлүгүнүн натыйjasында чыгарылуучуктөөриялык же практикалык кыйынчылыктуу суроону түшүнөбүз.

Ошентип проблема – чыгарууга, үйрөнүүгө жана изилдөөгө берилген теориялык же практикалык татаал суроо (маселе же тапшырма) болуп эсептелет. Бирок, проблема – жөн эле татаал суроо эмес.

Проблема – бул, бир жагынан алганда, студенттин билиминен келип чыгуучу жана ага таянуучу, экинчи жагынан алганда, студенттин билиминин анча толук эместигин жана ошондуктан үйрөнүүчү объект жөнүндөгү анын билимин толуктоо учун андан аркы изденүүлөрдү жүргүзүү зарыл экендигин көрсөтүүчү суроо болуп эсептелет.

Мына ошентип проблемалуу ситуация менен проблема бири-биринен айырмаланат: ар кандай проблемалуу ситуация проблема боло бербейт, бирок тескерисинче ар кандай проблемада проблемалык ситуация сөзсүз болот. Окутуу практикасында окутуучунун берген суроолору көп учурда өздөрүнүн берген мазмуну боюнча студенттерге түшүнүктүү болуп, алар учун кандайдыр бир кыйынчылыкты түзөт, бирок ал суроолорго издең жооп табуу студенттердин колунан келбейт. Ошондуктан мындай суроолор студенттер учун проблемалык ситуация гана болуп, проблемага айланбай калат [2, 261, 262].

Проблемалык окутуунун элементтерин окутуунун бардык формаларында натыйжалуу пайдаланууга болот. Мисалы: семинардык сабактарда проблемалык окутуунун:

- Изденүү же эвристикалык ангеме;
- Окуу материалын логикалык тапшырма катарында үйрөнүү;
- Изилдөө методу өндүрүү уч методду кенири пайдалынышбыз мүмкүн.

Проблемалык окутуунун бул уч методу окуу материалын уюштуруунун ыкмасы боюнча да жана студенттердин активдүүлүгүн көтерүү боюнча да спецификалык айырмачылыкка ээ. Булардын ар бирине өзүнчө токтололуу:

Изденүү ангемеси колдонулган семинарда студенттер буга чейин окулуп өтүлгөн белгилүү материалдын негизинде жарым-жартылай изденип эмгектенишет. Атап айтканда окутуучу студенттин алдына негизги проблемалык суроону же таанын билүү маселесин коёт да андан кийин бири-бирине байланыштуу айрым майда суроолордун системасын сунуш кылат [4, 223].

Педагогика боюнча «Билим берүүнү текшерүүнүн технологиясы» деген темада өткөрүлгөн семинардын үзүндүсүн мисалга келтирели. Семинардын башында окутуучу студенттердин алдына «Бүгүнкү күнде окуучулардын билимин баалоодо «1» жана «2» деген баалар менен баалоого болобу?» деген проблеманы коёт. Бул проблеманы чечүү учун окутуучу студенттердин алдына:

- Окуучуларга «1» жана «2» коюунун педагогикалык максаты эмнеде?
- «1» жана «2» деген баа окучуунун психологиясына кандай таасир этиши мүмкүн?
- «1» жана «2» коюуну алдын ала эскертүүгө болобу?
- «1» жана «2» деген баа койбогон мугалимдердин тажрыйбасынан кандай жыйынтык чыгарууга болот?
- Тескерисинче «1» жана «2» деген бааны койгон окутуучунун иш тажрыйбасынан кандай жыйынтык чыгарууга болот?

деген проблемалуу майда суроолорду коет. Студенттердин бул майда суроолорго берген жоопторун жалпылоо менен окутуучу студенттерди семинардын негизги суроосуна жооп берүүгө алып келет.

Окуу материалын логикалык тапшырма катарында үйрөнүү методун колдонуу менен өткөрүлүүчү семинар башкача структурада түзүлөт. Студенттерге проблемалык маселе түрүндөгү логикалык тапшырма сунуш кылышат да, андан кийин студенттердин ал тапшырманы чыгарууга арналган ар кандай рефераттары угутат. Иштин мындайча уюштурулушу студенттерди рефераттардын мазмунун күнт кооп угууга, өздөрүнүн мурдагы темалардан жана башка предметтерден алган билимдерин пайдаланууга, коюлган

проблеманын түрдүү жактарын чагылдыруучу, өз ара байланышын туюндуруучу жалпы корутунду жоопту табууга милдеттендирет [4, 223-224].

Изилдөө методунда студенттердин ойлоо ишмердүүлүгү өзүнүн мүнөздөрү буюнча окумуштуунун ойлонуу ишмердүүлүгүнө жакындашат. Мында студент коюлган проблеманы сезимдүү кабылдайт да аны баштан аяк өз алдынча чыгарат, жаңы илимий чындыктарды ачып жаткандай эмгектенет. Изилдөө методун колдонууда окутуучу группадагы студенттердин алдына проблемалык ситуацияны түзөт, проблемалык суроону коет, аны чечүүгө карата мүмүкүн болгон гипотезаларды формулирофкалайт, студенттер болсо толук өз алдыларынча документтерди, адабияттарды, схемаларды ж.б. материалдарды анализдер чыгышын, айтылган гипотезалардын тууралыгын текшерүүнүн системасын ойлонушуп, пландаштырышат да тиешелүү корутундуларды жасашат, коюлган суроого жалпылаштырылган жооп даярдашат. Мында гипотеза студенттердин өз алдынча ойлонууларын уюштургуч катарында таасир этип, аларды чыгармачылык изденүүгө шыктандырат [4, 224]. Акырында окутуучу алардын жалпылаштырылган жоопторун угуп, аларга тиешелүү түзетүүлөрдү киргизүү менен жыйынтык чыгарат.

Семинарлардын системасында проблемалык окутуунун тигил же бул методу белгилүү этапта эң эффективдүү болгудай жерлерин кантит табууга болот? Окуу материалынын студенттер тарабынан мыкты өздөштүрүлүшүнүн оптималдуу шарттарын камсыз кылуу үчүн семинардык сабактарды кандайча уюштуруу керек? деген суроолор келип чыгат. Чындыгында эле окуу материалын жандандыруу үчүн студенттерге кокусунан альынган маселелердин жыйындысын сунуш кылуу менен гана чектелбестен проблемалык окутуунун элементтерин белгилүү системада пайдалануу зарыл. Ал үчүн окутуучу проблемалык сабактарды пландаштыруу кезинде баарыдан мурда проблемалык окуунун жогоруда саналып кеткен бардык методдорунун структурасын жакшы билип, алардын касынысын кайсы семинарда колдонуу керек экендигин жакшы билиши керек. Албетте, мында студенттердин интеллектуалдык мүмкүнчүлүктөрү, даярдыктары да эске алынышы керек.

Проблемалык кырдаалдарды чыгарууга студенттерди үйрөтүүнүн алгачки этабы аларды проблеманы көрө билүүгө, аны аныктап алууга көнүктүрүүдөн башталат. Ошондуктан студенттерди берилген информацияларды жөн эле өздөштүрүп албастан алардын негизгилерин ажыратын жана себептерин түшүнө билүүгө, проблеманы көрө билүүгө үйрөтө баштоо керек.

Адегенде чыгарылуучу проблемалык маселелер эреже катары женекөй болууга тийиш. Проблемалык мүнездөгү биринчи семинарда жашыруун карама-каршылыктарды өз ичине камтыган, бирок студенттердин буга чейинки билимдерин жана иш тажрыйбасын ийкемдүү түрдө колдонуп, актуалдаштыруу аркылуу гана чыгарыла турган проблемалык суроолордун системасы көбүнчө колдонулат. Андан кийин проблемалык маселелер улам татаалдаштырылат да кийинчөрөк студенттердин өздөрү мындай маселелерди сунуш кылуусуна жетишпүүгө болот, карама-каршылыктарды семинардык сабактарда чыгарууга көнүгүштөт [4, 226].

Проблемалык семинарды мына ушул сыйктуу еткерүүнүн практикасында окутуучу менен **студенттердин** арасындағы иштин кыйынчылыгы бара-бара өзгерет. Алгачки учурда **албетте**, окутуучу өзү айтып сунуш кылат да аларды чечмелеп берүүгө студенттерди үйрөтөт. Бара-бара студенттердин активдүүлүгү артат, муун алардын бири-бирине бершикен суроолорунан көрүүгө болот. Адегенде алардын суроосунда эч кандай проблема **камтылбастан** алар жөн эле кошумча информация алууга багытталган болсо, кийинчөрөк **студенттер** өздөрүнүн суроолорунда кубулуштардын себептерин ачып көрсөтүүгө көнүл бурушат. Алар өз алдынча корутунду чыгарууга, өз алдынча аргументтүү дашылсан көрсөтүүгө кызыгышат [4, 227].

Жогорку окуу жайларында окутуу процессинде колдонулуучу проблемалык окутуунун бир түрү **бик окуу дискуссиясы** болуп эсептелет.

Окуу дискуссиясы деп окутуучу тарабынан уюштуруулуп өткөрүлүүчү пикир алмашуну окуу проблемасын талкуулоону эсептөөгө болот. Лекцияда же семинарда уюштуруулуп өткөрүлүүчү дискуссия студенттердин акыл ишмердүүлүгүн күчтөт, алардын билимдерин жана тажрыйбасын интенсивдүү аракетке келтириет. Өзүнүн оюн далилдеп көрсөтүүгө үйрөтөт, акыл оюнун сын көз карашта болушуна түрткү берет. Эл алдында чыгып сүйлөй билүүгө кальштандырат, натыйжада студенттин билимин анын өздүк ишенимине айландырат. Коллективдүү ойлонуунун тажрыйбасы катары дискуссия студентти оппоненттин оюн көңүл кооп угууга, айтылган ой боюнча сын түрүндөгү эскертүүлөрдү сөзсүз эсепке алууга, аргументацияларды салыштырып талдоого үйрөтөт. Муну менен катар студенттердин билиминин көлөмүн, тууралыгын жана терендигин аныктап билүүгө мүмкүндүк берет. Ошондуктан дискуссияны колдонуу менен окутууда атайын өткөрүлүүчү студенттердин билимин текшерүүнүн зарылдыгы жок болот.

Педагогикада окуу дискуссиясынын эки түрү белгилүү:

1. Стихиялык дискуссия – был лекция кезинде же семинардык сабакта күтүлбөген жерден, студенттердин кандайдыр бир маселе боюнча окутуучу же өздөрүнүн жолдоштору тарабынан айтылган ойго макул болушшаган учурда келип чыгат.
2. Уюштурулган дискуссия – окутуучунун күн мурунтан пландаштырылган проблемалык суроолору талкууланат.

Окуу дискуссиясынын структурасы проблемалык окуунун ар кандай башка методунун структурасындай эле болот. Атап айтканда ал төмөнкү элементтерден турат:

1. Дискуссиянын кириш бөлүгү;
2. Проблеманы чыгаруу үчүн мүмкүн болгон версияларды көрсөтүү;
3. Дискуссия кезинде жалгандыкка чыгарылган туура эмес версияларды биротоло чыгарып таштоо;
4. Дискуссияны жыйынтыктоо, туура версияны жактоого карата айтылган далилдөөлөрдү жалпылоо.

Окуу дискуссиясына катышуучу студенттин ишмердүүлүгүнүн болжолдуу этаптары төмөнкүлөрдөн турат: ойлонууга кетүүчү убакыт, өз алдынча иштөө, оюн айтуу, суроолорду күтүү, жооп берүү-түшүндүрүү, жообун мотизировкалоо, карши туруу.

Окуу дискуссиясына коюлуучу негизги таланттар деп төмөнкүлөрдү эсептөөгө болот:

- Мүмкүн болушунча студенттерди кебүрөөк катыштыруу;
- Талашууну так жана туура өткөрүү;
- Өзүнүн пикирин тануулабастан, тескерсинче студенттерди өз оюн айтууга шыктандыруу;
- Дискуссияны билгичтик менен туура башкарып, чыгармачылык атмосфераны түзүү;
- Студенттерди туура корутундуларга жана туура жалпылоого багыттоо [4, 228].

Проблемалык окуунун анын методдорунун жана окуу дискуссиясынын мазмунун, структурасын жана аны пайдалануу кезиндеи студенттердин жана окутуучунун ишишмердүүлүгүн эске алыш, өз ишин чыгармачылык менен уюштурган педагог талантагыдай натыйжаларга жетише аларында шек жок. Андыхтан баарыдан мурда окутуучу өзү окутуп жаткан илимди – ал илимдин тарыхын, азыркы абалын, мурда окутуучу проблемаларын, есүү перспективаларын жакшы билүүгө тийиш. Ошондой эле окутуучу проблемалык окууунун маанисин, анын методдорун мыкты өздөштүрүүгө тийиш. Ошондо гана тиешелүү учурларда ал окутуудагы проблемалуулукту талантагыдай ишке ашыра алат.

Адабияттар

1. Апыш Б., Д. Бабаев, Т. Жоробеков «Педагогика». – Бишкек. – 2002. – 178-182 б.б.

2. Бекбоев И. Инсанга багыттаа окутуу технологиясынын теориялык жана практикалык маселелери. – Бишкек. 2011. – 257-269 б.б.
3. Мамбетакунов Э., Сияев Т. Педагогиканын негиздери. – Бишкек. 2008. – 151-б.
4. Рысбаев С.К., Иманкулов М.К. Кыргыз педагогикасы-kyргыз улутунун жүзү. (И.Бекбоевдин кыргыз педагогика илиминин өсүп-өнүгүшү жана учурдагы орчундуу проблемалары тууралуу илимий-педагогикалык, методикалык макалаларынын жыйнагы), – Бишкек. 2010. – 221-229 б.б.

R.N. Umarova, OGPI
umarova.rita@bk.ru.

The importance of problematical teaching in the organization of seminar lessons at the higher educational institutions

This article deals with the importance and usage of problematical teaching and reading discussion in seminar lessons at the higher educational institutions.

Key words: problematical teaching, problematic situation, problem, the methods of problematical teaching, seminar lesson, reading discussion.

УДК: 81'1 (072)

К.М. Ураимов, п.и.к., доцент, ЖАМУ

Этиштерди окутуп-үйрөтүүнүн жана илимий изилдөөнүн учурдагы абалы (өзбек мектептеринин 6-классынын мисалында)

Бул макалада улуттук эмес мектептерде кыргыз тили сабагында этишти салыштырып окутуунун илимий-методикалык жактан изидениши, тилге байланышкан учурдагы айрым жагдайлар талдоого алынган.

Ачкыч сөздөр: кыргыз тилин улуттук эмес мектептерде окутуу маселелери, этишти салыштырып окутуу.

В этом статье рассмотрена научно-методические исследование обучать глаголы сопоставлением на урок кыргызский язык в ненациональному школу, анализируется не некоторые проблемы связуется с языком.

Ключевые слова: актуальные проблемы обучать кыргызский язык в ненациональному школу, обучать глаголы в сопоставлением.

Кайсы мезгилде болбосун балдарды эне тилинин негизинде башка тилдерге үйрөтүү проблемасы актуалдуу бойдон кала берүүдө. Республикасында орус, өзбек, тажик тилиндеги мектептер өз эне тилинде иш алып барууда. Бул мектептердин баарында кыргыз тили жана адабияты сабактары киргизилген. Кыргыз тили стандартка негизделип, белүнгөн saatтык жүктөмдөргө ылайык жүргүзүлүп келе жатат. 2008-2009-окуу жылынан баштап 3 saat, 2012-2013-окуу жылынан баштап 4 saat (3 saat кыргыз тили, 1 saat кыргыз адабияты) белгилendi. Бул saatтардын кошумча киргизилиши учурдагы эң зарыл маселелерден болуп, saatтардын өлчөмүн андан да өстүрүү зарылдыгы бар. Бул тил үйренүү учун зарыл шарт болуп эсептелет.

Кыргыз тилин өзбек мектептеринде окутуунун эң негизги максаты кыргыз тилин өзбек тили менен салыштыруу аркылуу окуучуларды сабаттуу жазууга, розеки эркин сүйлешүүгө, кеп ишмердүүлүгүн өстүрүүгө үйрөтүү болуп саналат. Кыргыз тилин салыштырып окутуу менен кыргыз тилинде эркин баарлашууга үйрөтүү учурдагы эң актуалдуу маселелерден. Бул максатты ишке ашырууда проблемалар көздөнөт. Ошондуктан окутуунун проблемалуу жана салыштырып окутуу усуулун тандап аллык. Ар